

Kom godt i gang med læsning

Kære forældre til et 0. klassebarn på Løjtegårdsskolen.

Dette hæfte er en informationskilde og forhåbentlig også en hjælp til dig som forælder i forhold til den store opgave, dit barn i de kommende år skal kaste sig ud i - nemlig at lære at læse.

På de første sider finder du nogle helt konkrete forslag og øvelser, du kan lave med dit barn for at give ham bedre forudsætninger for at komme godt i gang med at læse. Foruden de gode råd har vi tilføjet nogle spørgsmål, der forhåbentlig kan få dig til at tænke over og overveje, hvor gode forudsætninger dit barn har for at komme i gang med at læse, og hvordan I bedst i jeres familie kan hjælpe jeres barn til at få de bedste læseforudsætninger.

Er du interesseret i at få mere at vide om, hvad vi efterhånden ved om, hvordan man lærer at læse kan du derefter læse den lidt længere beskrivelse om læsning og læseforudsætninger på de efter følgende sider.

Med venlig hilsen
læsevejlederne på Løjtegårdsskolen.

Hvad kan du gøre for at hjælpe dit barn bedst muligt i gang med at læse?

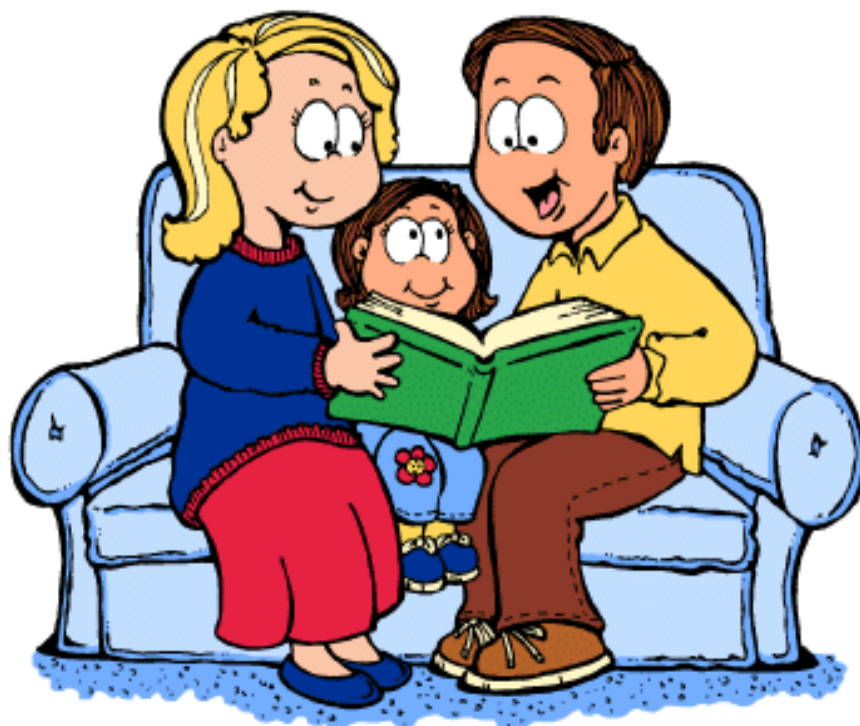
På de næste sider finder du nogle helt konkrete råd og ideer til, hvordan dit barn får gode forudsætninger for at komme i gang med sin læseudvikling.

Det er selvfølgelig ikke til diskussion, at det er vores opgave på skolen at undervise dit barn herunder at lære ham at læse.

På Løjtegårdsskolen betragter vi imidlertid dig som forælder som en stor og vigtig ressource i forhold til dit barns undervisning, og vi bestræber os derfor på at informere, inddrage og aktivere dig som forælder mest muligt i dit barns undervisning.

De små praktiske øvelser, råd og spørgsmål er tænkt som en hjælp til dig som forælder. Vi håber, at øvelserne er en helt konkret hjælp, og at spørgsmålene vil få dig til at reflektere over og blive endnu mere bevidst om, hvordan du som forælder vil bakke op om dit barns læseudvikling.

Har du spørgsmål eller vil gerne have mere information om læsning, er du altid velkommen til at kontakte enten dit barns lærere eller skolens læsevejledere.

Hjælp dit barn til at få en god sprogforståelse

Tal med dit barn

- Brug et varieret og nuanceret sprog, når du taler med dit barn.
- Sig nogle gange ord, du godt ved dit barn ikke kender.
- Opfodr dit barn til at spørge dig, hvis han hører ord, han ikke kender.
- Husk at samtale betyder, at både du og dit barn siger noget.

Overvej f.eks:

- *Hvordan taler du med dit barn? Er det en samtale, eller er det ofte kun den ene af jer, der taler?*
- *Hvordan er dit eget sprog? Laver du om på dit sprog, når du taler med dit barn? Hvorfor/hvorfor ikke?*
- *Er dit barn glad for at tale? Spørger han om ords betydning? Taler dit barn i længere tid af gangen?*

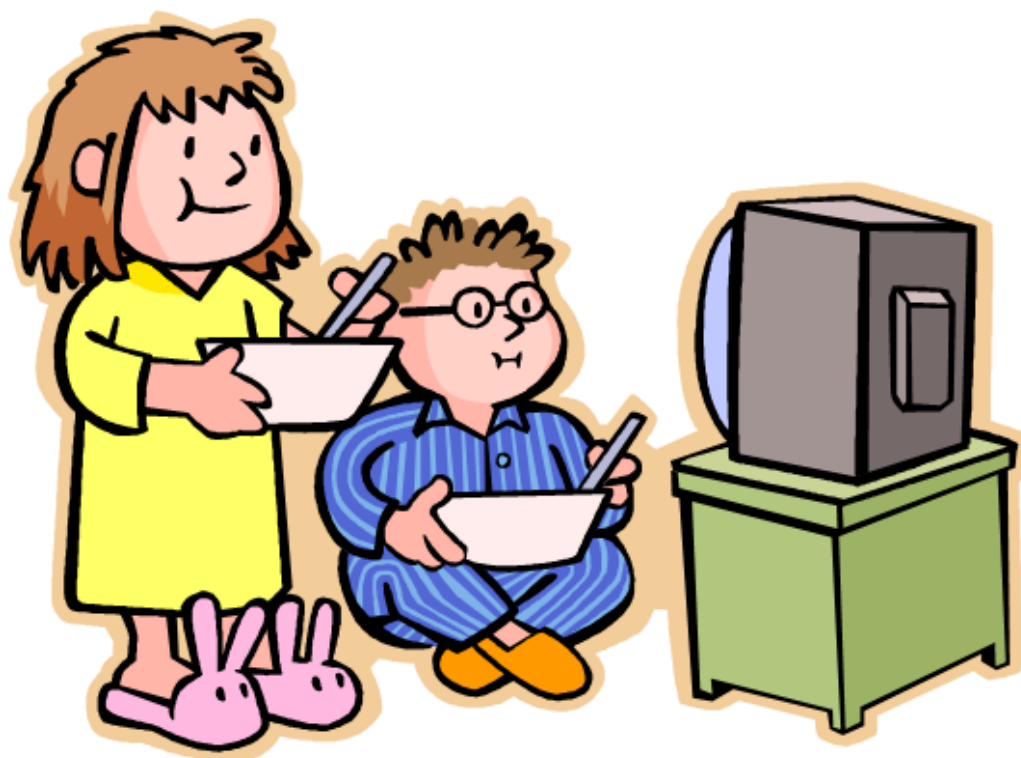
Hjælp dit barn til at få en god sprogforståelse

Lad dit barn se dansk tv

- Se danske tv-programmer. F.eks. Ramasjang kanalen.
- Se nogle gange tv sammen med dit barn. Tal om det I ser og forklar præcist ord, dit barn ikke kender.

Overvej f.eks:

- *Hvilke tv-programmer ser dit barn oftest? Tænk du, at det dit barn ser i tv er med til at udvikle hans sprog?*
- *Hvad er fordelene ved at se tv sammen med dit barn? Hvad er ulemperne?*

Hjælp dit barn til at få en god sprogforståelse

Vær opmærksom på dit barns udtale

- Læg mærke til om dit barn udtaler ord tydeligt og siger alle stavelserne.
- Lyt efter om dit barn siger ordene korrekt.
- Ret ikke for ofte men gentag altid ordet tydeligt og korrekt.

Overvej f.eks:

- *Lægger du mærke til, hvordan dit barn udtaler ordene? Synes du dit barn taler tydeligt*
- *Retter du på dit barns sprog? Har dit barn det ok med, at du evt. retter ham?*

Hjælp dit barn til at få en god sprogforståelse

Læs sammen med dit barn

- Lad dit barn selv fortælle evt. ud fra billederne om historien.
- Tal om svære/nye ord undervejs. Sørg for at dit barn selv får sagt de nye ord.
- Spørg om hvad ord, I før har talt om, betyder.
- Læs samme bog flere gange.
- På biblioteket kan du altid få hjælp til at låne gode og relevante bøger.

Overvej f.eks:

- *Synes du selv, det er vigtigt at læse højt for dit barn? Er du tilfreds med den måde og den tidsmængde I læser sammen?*
- *Synes du det er svært, at skulle tale om bogen og ikke nøjes med at læse højt?*

Hjælp dit barn til at blive opmærksom på sproget

Leg med sproget

For at dit barn bliver opmærksom på sproget i sig selv og især sprogets lyde kan du øge dit barns bevidsthed om sproget ved at lege med det. Vi kalder det også for sproglig opmærksomhed.

- Find ord der er sat sammen af to ord. Træsko, haveslange osv.
- Klap stavelser i ord. Kro-ko-dil-le, he-li-kop-ter osv.
- Find ud af om et ord er langt eller kort. F.eks. sommerfugl og is.
- Find ord der rimer. Hat, nat, kat osv.
- Læs rim og remser og lav selv sætninger, der rimer. F.eks. Sofie hun får mad. Ole går i ?

Leg med ordenes lyde

- Find ord der begynder med samme lyd. F.eks. Anton, avis og abe - men ikke Arthur.
- Find ord der slutter med samme lyd. F.eks. hus, pris, lys, lås.
- Tag lyde væk fra et ord. Fjern f.eks. s fra skat. Hvad siger vi så?
- Find ord der har samme lyd indeni. F.eks. lampe og hopper.

Overvej f.eks:

- *Vil både du og dit barn synes, det er sjovt/spændende at lege med ordene på denne måde? Hvorfor / hvorfor ikke?*
- *Hvilke voksne, som dit barn er sammen med, vil foruden dig selv kunne have fokus på sproglege sammen med dit barn?*

Hjælp dit barn med at lære bogstaverne

Så snart dit barn begynder at arbejde med bogstaverne i 0. klasse er det selvfølgelig vigtigt, at du hjemme bakker op om det arbejde, dit barn laver i klassen. Hver enkelt 0. klasse vil få særskilt og mere uddybende information om dette.

Allerede nu kan du dog med fordel gøre dit barn opmærksom på og interesseret i bogstaverne. Dit barn kan højst sandsynligt allerede skrive sit navn og ellers er dette et godt sted at starte .

Opfodr også dit barn til at legeskrive. På tegninger kan der skrives små ord. Ligeledes kan der leges købmand skrives små lister eller kort. Bogstaverne behøver ikke være korrekte og dit barn skal selvfølgelig heller ikke stave korrekt. Du behøver ikke rette det, dit barn skriver, men må meget gerne vise det rigtige ved siden af eller hjælpe, hvis dit barn spørger.

Ligeledes må du gerne gøre dit barn bevidst om, hvad skrift og bogstaver er. Skriv selv mens dit barn ser på det. Vær opmærksom på skrift og bogstaver i dagligdagen f.eks. når I er ude at handle eller går hjem fra børnehaven. Hæng evt. små sedler med ord op forskellige steder i huset. Endelig er det fint at pege på bogstaverne, når der læses højt.

At blive en god læser har stor betydning for hele dit barns skolegang.

I de seneste år er der forsket meget i læsning, og selvom der er meget, vi endnu ikke ved, er der efterhånden også mange ting, vi med sikkerhed ved har en afgørende betydning for, om dit barn kommer godt i gang med sin læseudvikling.

I de nuværende Fælles mål for 0. klasse skal eleverne blandt meget andet have kendskab til bogstavernes navn, form og lyd samt eksperimentere med at læse små tekster. Forventningerne er altså, at dit barn allerede i 0. klasse kommer til at læse, eller bliver det vi i fagsproget kalder en alfabetisk læser.

Inden dit barn populært sagt knækker læsekoden, er der imidlertid en række forudsætninger, vi ved, vil hjælpe dit barn til at blive en god læser. Vigtigheden af at komme godt i gang med læseudviklingen kan ikke understreges nok, da læsevanskeligheder i skolestarten har stor sandsynlighed for at påvirke barnets læseudvikling langt op i de højere klasser.

Endelig ved vi i dag også, at det at læse ikke er afhængigt af dit barns modenhed. De forudsætninger, som er nødvendige at have for at lære at læse, kan øves og trænes, og selvom nogle børn vil have meget sværere ved at opnå disse forudsætninger end andre, så betyder det "kun," at skolen og forældre i samarbejde skal hjælpe disse børn endnu mere. På Løjtegårdsskolen prioriterer vi derfor også en tidlig foregribende indsats til elever med læsevanskeligheder meget højt.

Læseforståelse er = afkodning x sprogforståelse.

God læseforståelse hænger sammen med to ting. At dit barn kan afkode en tekst altså finde ud af, hvad der står, og at dit barn forstår, hvad han har læst.

I forhold til afkodningen skal dit barn i første omgang lære, at det danske skriftsprog er opbygget efter et lydprincip. Det betyder, at der til hvert bogstav (grafem) knytter sig en lyd (fonem). Når dit barn i 0. klasse begynder at lære vores bogstaver, vil det altså sige, at han både skal lære, hvordan bogstavet ser ud, og hvordan det skrives men

mindst lige så vigtigt også skal lære, hvordan bogstavets lyd er. S hedder f.eks. "æs" men dets lyd er s.

Desværre er det også sådan på dansk, at lydprincippet kun gør sig gældende for ca. 60 procent af vores skriftsprog. De resterende 40 procent består af, at bogstavernes lyde ændrer sig i forhold til, hvilke bogstaver, der er sat sammen, og så har vi også et betydningsprincip, der gør, at nogle ord skrives helt uden hensyn til bogstavernes hyppigste lyde. Dette gør det selvfølgelig ikke nemmere at lære at læse, men er bare et vilkår i Danmark.

Den anden del, der skal mestres i forhold til at læse, er sprogforståelsen. Det giver jo selv sagt ingen forståelse eller viden for dit barn, at han kan afkode, at der står "g-r-ø-f-t" (her skal bogstavernes lyde siges efter hinanden – ikke deres navne) i teksten, hvis ikke han har en anelse om, at det er en fordybning i jorden, der ofte løber langs en vej. Et stort og godt ordforråd samt en viden om, hvordan vores sprog er bygget op i sætninger, er altså også nødvendigt for at blive en god læser.

Hvilke forudsætninger er afgørende for, at dit barn bliver god til at læse?

At kunne bogstaverne.

Både dansk og international forskning har tydeligt vist, at jo flere bogstaver det enkelte barn kender, inden det starter i 1. Klasse, jo større effekt har det på, om barnet bliver en god læser.

Det er altså med et solidt afsæt i forskning, at det er et mål i 0.klasse at lære bogstaverne. For at lære at læse bliver dit barn nødt til at være sikker i bogstaverne – altså vide hvad de hedder, kunne genkende dem og vide hvilken lyd, de siger.

De enkelte lyde i vores sprog.

For at lette læseindlæringen, er det vigtigt, at dit barn bliver opmærksom på vores talte sprog. Talesproget er for de fleste børnehavebørn en helt naturlig del af at være sammen med andre. De bruger sproget til at bede om det, de ønsker og til selv at kunne fortælle, hvad de ser og oplever. Dit barn skal nu til at blive opmærksom på sproget på en anden måde – nemlig på hvordan vores sprog er indrettet eller bygget op af lyde. Når dette er så vigtigt, er det fordi barnet dermed bedre vil kunne forstå, at det er lydene i det talte sprog som bogstaverne i bøgerne repræsenterer – og at det meget snart er lydene som hvert bogstav repræsenterer vi sætter sammen, når vi læser. For at alt det arbejde dit barn nu skal lave i 0. klasse med bogstaverne og deres lyde har et formål eller giver mening for dit barn, er det vigtigt, at dit barn ved, vi bruger bogstavernes lyde, når vi taler – og om ikke så længe også når dit barn læser.

I fagsproget kalder vi det sproglig opmærksomhed og helt konkret betyder det, at jo bedre dit barn er til at skelne mellem og genkende de forskellige lyde i vores sprog, jo bedre forudsætninger har han for at lære at læse. I 0. klasse vil der blive arbejdet rigtig meget med sproglig opmærksomhed, men også hjemme er det en god ide at tale om og dermed gøre dit barn bevidst om sprogets forskellige lyde.

Siger koen f.eks. muh eller buh? Hvad er forskellen på de to ord? Hvor mange lyde er der i is? Sol begynder med lyden s. Kan du finde andre

ord der begynder med den lyd? Hvor mange lyde er der egentlig i øl? Og hvad bliver det til, hvis jeg siger lyden f (ikke bogstavet "æf") foran?

Ordforråd.

Dit barns ordforråd er en anden bevist forudsætning, der har stor betydning for om dit barn kommer godt i gang med sin læseudvikling. Der er en meget stor spredning i hvor stor et ordforråd børn, der begynder i 0. klasse har, men uanset om dit barn har et stort eller lille ordforråd kan du som forælder være med til at forøge dit barns ordforråd i dagligdagen.

Ordforrådets størrelse er klart det vigtigste. Dit barn skal både vide hvad et givent ord betyder men også kunne bruge det selv, når han taler. Vi skelner i fagsproget mellem børns aktive og passive ordforråd, og det er det aktive ordforråd, der har størst indflydelse på om dit barn bliver en god læser.

Det spiller også en rolle for læseudviklingen hvor hurtigt dit barn er til sige eller benævne ord. Dit barn kender måske godt ordet han vil sige men skal ligesom lede efter det, før han kan udtale det.

Endelig tyder ny forskning også på, at det er vigtigt, at dit barn har en korrekt og tydelig udtale af sproget. Mange børn tror supermarkedet hedder Jirma og ikke Irma. Eller de siger detiv i stedet for detektiv.

Lad være at rette dit barn for ofte, men gentag selv ordene som dit barn ikke udtaler korrekt og tydeligt efterfølgende. F.eks. kan dit barn fortælle: "Vi legede detetiver i børnehaven mor." Og du kan svare: Var det spændende at lege de-tek-tiver? Hvor du gør dig særlig umage med at udtale detektiver tydeligt.

Hvordan læres nye ord?

Vi ved en del om, hvordan børn tilegner sig nye ord og først og fremmest er det vigtigt, at barnet har brug for at kende det nye ord – skal bruge det nye ord til at skabe mening eller forståelse for noget han har hørt. Det er altså vigtigt, at dit barn hører et varieret sprog, enten når du selv taler, ved oplæsning eller f.eks. i tv- programmer. Vær opmærksom på at dit barn ofte hører et varieret sprog, så han jævnligt bliver præsenteret for nye ord.

For det andet er det vigtigt, at dit barn får en præcis og konkret forklaring på, hvad nye ord han støder på betyder. Vi tror ofte, at vores børn forstår mange flere ord end de i virkeligheden gør, og det er meget mere effektivt, at du selv forklarer eller viser dit barn, hvad en parasol er, end at han selv skal gætte sig til det, ud fra det han har hørt.

Endelig er det rigtig vigtigt, at dit barn selv bruger og udtaler nye ord. Hvis I f.eks. har læst om en harpun i en bog om fisk, og du har peget på og forklaret, hvad en harpun er og bruges til, så skal dit barn efterfølgende selv bruge og udtale ordet harpun. Spørg f.eks.: "Hvad var det nu dykkeren skød hajen med?"

Det er i det hele taget altid en god ide både undervejs og efterfølgende at tale med dit barn om sprog og ord, når I har set en fjernsynsudsendelse eller læst en bog.

Tidlig og forgribende indsats på Løjtegårdsskolen.

I gennem 0. klasse vil dit barns lærere selvfølgelig arbejde intensivt med såvel sproglig opmærksomhed, hele alfabetet og sprogforståelse i hele klassen. Arbejdet vil hele året foregå i et tæt samarbejde med dig som forælder.

Opdager du eller lærerne, at dit barn har svært ved eller ikke har de forudsætninger, vi ved, er så vigtige for læseindlæringen, vil vi i 0. klasse tilbyde og tilrettelægge særlige forløb for dit barn.

Allerede efter efterårsferien vil der være mulighed for, at en af 0. klasselærerne eller pædagogerne arbejder i mindre grupper flere gange om ugen med de elever, der ikke har de ovenfor beskrevne forudsætninger. Ligeledes vil der henover året være holddannelse, hvor en læsevejleder i samarbejde med 0. classes personalet planlægger undervisningen af mindre grupper af børn.

Vores mål på skolen er, at alle elever på Løjtegårdsskolen efter 0. klasse skal have så gode forudsætninger som muligt for at komme i gang med at læse.

Kom godt i gang med læsning!

